

Troufat si na velikány

Je odjakživa osudem „velkých duchů“, že vedle oslavných, přeoslavných tirád na ně, si jich všimnou i jejich kritici. Děje se tak za života i po smrti, čím větší duch, tím usilovnější bývá na jedné straně nenávistná snaha se ho zbavit, ale i snaha právě na něho si troufnout a v poctivém zápase zabodovat. Ti, kterým šlo o férové soutěžení, vystupují pak při zprávě o úmrtí zpravidla jako první a přiznávají, že to byl schopný muž, případně nedocenitelný soupeř. Zažili jsme to nedávno okolo pohřbu Václava Luxe, ale i Petra Lébela, jehož kritici se k němu v tuto chvíli přihlásili jako první, a nebylo to pokrytectví.

Podobně nutno chápat i jistý kritický směr, který se projevil na mezinárodní literární konferenci *Karel Čapek, spisovatel a demokrat*, kterou 15. ledna uspořádal v Praze ke stému výročí narození svého zakladatele Karla Čapka český PEN klub. Konference především prokázala, že Čapek je jedním z těch mála českých spisovatelů, kteří jsou dodnes pojmem ve světové literatuře a šíří tak povědomí o naší kultuře ve světě - literární Společnosti brň. Čapků jsou totiž nejen v Petěrburgu a Moskvě, ale i např. v Rumunsku. Vedle jejich představitelů referovali o Čapkovi také Poláci, Britové, Němci, ale i Korejec a Japonec.

Promluvy jednotlivých diskutujících, kterých bylo původně přihlášeno celkem 69, vedle ryze odborných a dílčích námětů kroužily okolo témat jako úloha spisovatele v politice, Čapekova aktuálnost v naší dnešní situaci a - Čapek jako modla na piedestalu. Zde se poukazovalo na to, jak obtížné je, oddělit právě v případě Čapkově nejruznější mytologické nánosy, jestliže vznikly a udržovaly se jednak v době ohrožení národa, jednak v době Čapkovy zákazu totalitní moci.

Spíše jako umělecká provokace zněl příspěvek Milana Uhdého s názvem *Troji* pokusem pro demokrata, poukazující na Čapkovu kořetěři s vydíráním společnosti a třídní diskriminací bohatých (dr. Galén), s myšlenkou vlastnické rodinného majetku a tajné domovní prohlídky (Věc Makropulos) a sklonem k manipulaci druhými pro vlastní sebeuspokojení (fečnick použil ústně tradovaný, dosud nezaznamenaný příběh z dob studií bratří Čapků). K tomuto příspěvku se vyjádřil až v závěru Ivan Klíma, který poznamenal, že „podobné interpretace mohou plynout jen z toho, že se naprosto ignoruje, oč autorovi jde: Ve Věci Makropulos přeče lidé, kteří nejdříve zběhly touží po věčném životě, tu touhu zahrnou a snaží se ze života jaký je něco mít.“ Jiří Holý se střizlivostí vědce napadal „konstrukt, že Čapek padl uštván svými nepřáteli“, jak tradovala rodina. Pokusil se jej oddělit od reality, přirovnával jej k některým způsobům prezentace Julia Fučíka či později disentu. Připomíná, že i Masaryk, Beneš, a především Židí byli tehdy napadáni. Že mezi Čapkovy odpůrci patřili i Durych, Šulc a Renč, a tedy nelze ztožňovat kritiku katolickou s tou fašizující.

Jiří Brabec se v úvodním referátu zabýval Čapkovou političností, jeho kritikou politikaření, ale zároveň nutkáním brát odpovědnost za věci veřejné, nastolit onu „nepolitickou politiku“, což obojí se Čapkovým životem proplétalo. Myšlenku Čapkovy aktuálnosti rozvíjel Jiří Opelík, Michal Bauer si všiml recepce jeho díla ze strany marxistické literatury...

Účastníci konference navštívili i představení opery ND, která hrála Janáčkovu Věc Makropulos v Rajmontově inscenaci s Mary Jane Johnsonovou v roli Emilie Marty a zúčastnili se společného výletu do Čapkovy památníku ve Strži. Každý z účastníků dostal text projevu Arthura Millera O Karlu Čapkovi, proneseného na zasedání o české literatuře v New Yorku r. 1990. Konference pod záštitou prezidenta republiky se uskutečnila díky MK ČR, Magistrátu hl. m. Prahy a Společnosti brň. Čapků, společností Praha 2000 a sponzorů ICZ Holding a EUnet. Všechny referáty, i ty, na něž se nedostalo, si budou moci čtenáři přečíst v chystaném sborníku, po němž bude jistě ještě následovat širší diskuse.

Společnost brň. Čapků, České centrum PEN klubu a Státní filmový archiv ČR uspořádaly pak pro účastníky konference promítání ruského filmu RUR z roku 1938 v Ruském středisku vědy a kultury v Praze.

Koncem ledna pořádá Pedagogická fakulta v Hradci Králové vlastně další čapkovskou konferenci, byť tentokrát Čapkem spíše jen inspirovanou a tematicky ohraničenou názvem *Umělý člověk 20. století.* (červ)

Reportéři klečeli na kolenu, číšníci stáli v pozoru, v pozadí se tlačil dav. Josef Topol přebíral Cenu Karla Čapka, František Krupička Cenu PEN klubu. I Tvar blahopřeje. • Foto Libuše Ludvíkové.

Tajemník „zapomíná“

Nedávno se zjevila v knižních kvelbech pozoruhodná kniha bývalého (1956-1970) tajemníka Svazu spisovatelů Vlastimila Maršička se slibným názvem „Nezval, Seifert a ti druzí“ a podtitulem *Necenzurovaný slovník českých spisovatelů.*

Kdo by neodolal nahlédnout (necenzurovaně) do životů koryfejí české literatury a poezie Holana, Kainara, Skácela, Drdy atd. Maršiček ale svému slibu nedostál. Nezabavil se ani po letech myšlenkových návyků z dob svého tajemníkování, a text si plnotučně cenzuroval sám. Jako otužilý vytrvalec ve svazových funkcích nabízí čtenáři věru zapeklité uchopení skutečnosti.

Starý svaz byl vlastně fajn. Pustošivé řádění režimu nezavanulo do selankovitých kotců dobříšského zámku, kde podpoření různým stipendiem zpracovávali „vyvolení“ státní zakázky. Maršiček jako konformní spojenec tehdejšího intenzivně persequčního režimu na poli kultury pocituje až nástup nových Maršičků v roce 1970 co katastrofu pro českou literaturu a poezii. Eden byrokratické tuposti, zahanbení vkusu, naprosto nemorální podmínky pro individuální kreativitu, duchamorné schůzování za účasti zmetkovitých politiků - tím všim autor procházel se zchytalou devotností beze šrámu.

Abych mu ale nekřivdil, občas členové - funkcionáři SVAZU se přece jen dokázali tvrdě postavit proti zvlí jako systémovému stereotypu. Nešlo sice o vystoupení na obranu zakázaných, živořících nebo zavřených kolegů, ale přece: Na jedné návštěvě SVAZU v SSSR, když personál hotelu nechtěl servírovat snídaní, začala československá tvůrčí mise unisono skandovat: Kušat, kušat...

Co nám ale Maršiček zajímavého servíruje ze života samotných spisovatelů a básníků? Mařenka Majerová (kam se bože poděla její hůlka-průvodkyně?) měla v době nejzahuštěnějšího komunismu pouze jednu jedinou starost: Co kde sežrat a nezaplátit. Básník Kainar je vyličen jako zadlužený rybář, který nechtěl mít nikdy se svazovými funkcemi co do činění (sic), Kainar, dobříšský Baloun, ožral v zámecké ledničce salámy a sýry, za což jej udal ředitel Českého literárního fondu, inkvizitor Mrkvíčka...

Samotnou tvorbu portretovaných spisovatelů se Maršiček nezabývá vůbec. Strukturu literárního života vidí pouze skrze SVAZ a líčí ji podobně, jako kdyby popisoval vodárenský či kanalizační systém. Tajemníci a předsedové, pokladníci a místopředsedové. Stavebním dřívím celé knihy je Maršičkova schopnost, potencionálně jeho funkcí, a nikoli talentem, být často s nimi.

Tak se dostal i k samotnému Holanovi. Z podstaty Holanova výroku na jeho adresu žil zřejmě Maršiček dlouhá léta (sám jej zmiňuje v knize několikrát): „Už dlouho jsem se tak nezasmál jako při Maršičkově vyprávění různých historek. Jak umí několika tahy, několika větami načrtnout Nezvala!“ (Vladimír Holan: *Sebrané spisy XI*, Odeon 1988).

Při četbě Maršičkovy knihy jsem se nemohl ubránit pocitu spojitosti s jinou výpovědí, shodou okolností též tajemníkovou. Jde o vzpomínky majordoma Rýce, který se pár měsíců motal kolem našeho prezidentského páru. Obě nechtěně vypovídají o profánosti pisatele a nevydařenosti popisované doby. Rýcova tím PROČ byla vůbec napsána, a Maršičkova svým moderním sperandí.

KAREL NEČAS

Máte nápad?

Správa českých center, příspěvková organizace Ministerstva zahraničních věcí, zajišťuje všeobecnou propagaci České republiky v zahraničí. V současné době sestavuje programovou nabídku z oblasti kultury pro česká centra na rok 2001 a hledá již touto zajímavé projekty, které by prezentovaly současné kulturní dění ČR. Máte-li připravený projekt takového charakteru

a máte-li zájem o jeho uvedení v zahraničí, obraťte se na vedoucí programového oddělení SČCK K. Novotnou. Tel.: 02/21610264, fax: 02/21610282, e-mail: novotna@czech.cz. Uzávěrka 15. 4. 2000. Podrobnější informace o podmínkách odevzdání projektu a dalších možnostech spolupráce s českými centry získáte na internetu <http://www.czech.cz>.

Napsali do TVARU

V Praze, 7. ledna 2000

Vážená redakce!

Musím se přiznat, že nejsem příliš častým čtenářem vašeho literárního časopisu, ale o literaturu se zajímám. Přesto si i Tvar někdy koupím. V posledním čísle loňského roku jste měli na první straně zprávu, že chystáte oslavy desátého výročí vašeho trvání, a tím jste mě rozčillo. Ne tím, že chystáte oslavu, ale tím, jakým způsobem o tom píšete a dáváte najevo. Dovolet, abych od citoval některé části vašeho článku: „...deset let vítězých bojů o přežití s vnitřním i vnějším nepřítelem“. Jakypak nepřítel, vždyť vůbec, co vás čtu, jste ani jednou nevyjádřili svůj postoj k dané politické situaci a vaše tření s jinými literárními časopisy se mi zdají jako malicherné! Vždyť o tom psal nedávno v časopisu *Host* pan Krump-hanzl, jak si své nepřátele děláte sami. Dále: „referentkou sekce alegorických vozů se stala Božena Správcová.“ To je vtip? Nějak tomu nerozumím a nedovedu si představit, že by po Praze měl jezdit nějaký alegorický vůz ozdobený logem vašich novin, vždyť by to bylo směšné! Oslava deseti let trvání by měla být důstojná, a ne šaškárna. Paní Správcová to určité i také, napsala několik knih, ale jako autor by měla mít jasno i v takových věcech, které jsou proveditelné. „Referentem sekce oslavných jazykolamů a slovních hříček Jakub Šofar“. Ten by tuhle funkci vůbec neměl dostávat, podle jeho posledního článku v Tvaru to vypadá, že ani pořádně psát neumí a že jen tak - s prominutím - žvaní. Toho už jsem si všiml dříve, ale nevěnoval jsem tomu takovou pozornost jako teď. Opravdu chcete mít ve svém kulatém výročí plně číslo nesmyslných říkánek?

„Sekci multimediálních efektů a velkoplošného promítacího plátna na Václavském náměstí řídí Pavel Janoušek.“ - No promiňte, ale to jste měli, pokud už na takovou akci budete mít peníze, pozvat někoho, kdo se v těchto věcech vyzná, třeba pana Feniče nebo tak, vždyť si uvědomte, že to takhle může být i ostuda. Navíc mi nějak nedochází smysl takové obří akce, proč jste se rozhodli takovým způsobem oslavit deset let? Nedivím se paní Janě Červenkové, že váhala s přijetím sekce tamburašů a hudebníků, ale nevím, co bude dělat ten pan Ondřej Horák, kterého jste udělali spojku. Nějak se mi nezdá, že by tenhle mladý muž mohl a měl oslavovat s vámi deset let Tvaru, vždyť před rokem o něm ještě nikdo pořádně ani neslyšel, a teď tohle. Navíc už ani nepíše do Tvaru, nebo v těch číslech, co jsem četl, tam nepsal.

Souhlasím s vámi, že je jubileum třeba oslavit důstojně, efektivně a hospodárně, tak jaké vyloženiny s multimediálními efekty a podobně? Rád bych vám navrhl, jak oslavit deset let - například nějakým večerem pro veřejnost, kde by se představila celá redakce i s šéfredaktorem Lubomírem Kasalem, který do časopisu moc nepřispívá. Potom by mohl být nějaké čtení a povidání, třeba i nějaká hudba. A také hosté, kteří ve Tvaru působili, třeba pan Třeštík nebo pan Sýs, který by mohl vzpomínat na někdejší časopis *Kmen*, z kterého Tvar vznikl. Přestaňte proto s nějakými nesmysly, jako jsou alegorické vozy a jazykolamy, a zkuste popřemýšlet, jak se dá pěkně oslavit kulaté výročí.

Určitě nebudu jediný, kdo vám takto poradí, třeba dobře nebo i špatně.

S pozdravem

MILAN LUBAN

Přípravila

- 2. *Rudolfinum: Ars instrumentalis pragensis*
- 3. - 20. 2. *Mánes: VIRUS* - o životním stylu na přelomu tisíciletí (architektura, design) - multimediální prezentace
- od 4. 2. *Dům U Kamenného zvonu: Německé malířství 19. století*

Oznámili TVARu

• **Slovanská knihovna a Výbor „Oni byli první“** uspořádaly kolokvium „Československo a gulag“ u příležitosti zahájení výstavy o životě a díle malíře *Fedora Petrikovského* „Paradoxy 20. století“ - pod záštitou předsedy Evropského hnutí v ČR senátora Mgr. Daniela Kroupy.

• **Knihomolova literární kavárna** pořádá 7. 2. v 19.00 literární večer *Jiřho Gruši*, který bude číst z knihy *Dámský gambit*. 10. 2. večer nakladatelství *Petrov*, kde vystoupí *Sylva Fischerová*, *Přemysl Rut*, *Pavel Šrut*.

• **Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy, Národní muzeum - Náprstkovo muzeum** ve spolupráci s **Velvyslanectvím České lidové republiky** pořádají výstavu *Čínská keramika - tradice a současnost* - do 19. 3.

• **LADĚNÍ** - časopis pro teorii a kritiku dětské literatury, který vydává Ústav literatury pro mládež Pedagogické fakulty MU v Brně, přináší ve svém 4. čísle stati: Karasův román pro mládež (F. Všetická), Glosy ke klasickému dědictví (J. Toman), Několik poznámek o bibliografii (M. Rosová). Dále recenze Z. K. Slabého, Věry Vařejkové, Vladimíry Gebhartové, Martina Reissnera aj. Představuje nakladatelství Moraviapress a Iva Procházková se tu zpodobí z toho, jak právě pracuje na televizním klukovském příběhu.

• Časopis **RESPEKT** zve na svůj *Ples*, který se koná v Divadle Archa 29. 1. od 20.00. Učinkují: Álom, Švihadlo, Tony Ducháček a Garage, Velvet Underground Revival Band, Kopir Rozsvyval DJ Růžový parter aj.

• **Divadlo Archa** uvádí v rámci seriálu „Pravha mizerná“ 2. 2. filmy: Ostatní pocity (F. Kölbl), Střípy z jedné republiky (J. Skála), Bílá Hora a Ruzyně (M. Najbrt), Slečna Braník (J. Gogola ml.) a koncert Filipa Topola a Echt!

• **Slovenské divadlo v Praze** v Divadle bez zábradlí (tel.: 02/ 2494 4601) uvádí: 7. 2. *Eugéne Ionesco: Stoličky* (malá scéna SND Bratislava), 8. 2. *Edward Albee: Tri velké ženy* (Divadlo A. Bagára, Nitra), 9. 2. *Silvester Lavrik: Alžběta Báthory (Čachtická paní)* (Divadlo SNP Martin), *Julius Barč Ivan: Dvaja*. (Divadlo aha), 10. 2. *Stanislav Štepa: Věla v zimě* (Radošinské náivní divadlo), 11. 2. *William Shakespeare: Sen noci svatojánské* (absolventi VŠMU Bratislava), 12. 2. *Slawomir Mrozek: Emigranti* (Stúdio S), 13. 2. *Jan Novák: Vražda sekerou* v (Sankt Peterburgu (Divadlo Astorka Korzo).

Kde dostanete TVAR

PRAHA - Tvar už ve čtvrtek! - Academia, Národní 7 Academia, Václavské nám. 34 Fišer, Kaprova 10 Fortuna, Ostrovní Jan Kanzelsberger, Václavské n. 4 Knihkupectví na FFUK, nám. J. Palacha 2 Knihkupectví na Mústku, Na Příkopě 390/3 Knihkupectví, Týnská 6 Prospektrum, Na Poříčí 7 Maťa - Aurora, Opletova 8 Paseka, Ibsenova 3 Samsa, Pasáž u Nováků Vodičkova 30 Seidl, Štěpánská 26 Svoboda, Na Florenci 3 Tabák (Česrea), Kaprova (u FF UK) U knihomola, Mánesova 79 Volvox globator, Opatovická 26 Zvon, Jindřišská 23 Redakce Tvaru, Na Florenci 3 (3. patro)	FRÝDEK-MÍSTEK Wemblej tabák, Růžový pahorek 508 HODONÍN Knihkupectví, Národní tř. 21 JIHLAVA Knihkupectví Otava, Komenského 33 LIBEREC Fryč, Práská 14 NÁCHOD Knihkupectví Alice Horová, Palackého 26 OLOMOUC Studentcentrum, Křížkovského 14 OSTRAVA Fiducia, Mlýnská ul. Knihkupectví Artforum, Puchmajerova 8 Univerzitní centrum, Reální 5
PLZEŇ Knihkupectví Fraus, Goethova 8 SEDLEC - PRČICE, VOTICE, SEDLČANY Knihkupectví A. Podzimek TŘEBOŇ Carpio, nám. T. G. M. 93 VSETÍN Malina, Dolní nám. 347 ŽDAR NAD SÁZAVOU Buček, vlakové nádraží	...a na novinových stáncích PNS, Mediaprint-Kapa a ostatních distributorů

Tvar distribuují firmy A.L.L. Production, Transpress, Mediaprint-Kapa, RAM, PNS a redakce. Objednávky do zahraničí přijímá redakce.